

ARJEN APU

Vapaaehtoistoiminnan malli

PALOMA-osaamiskeskus

PALOMA asiantuntijat

Kaisa-Johanna Yli-Tokola, Johanna Anttila

PALOMA-osaamiskeskus

- PALOMA-osaamiskeskus tarjoaa tukea, tietoa ja työkaluja pakolaistaustaisten ja muista vastaavista lähtökohdista Suomeen muuttaneiden ihmisten mielenterveyden parissa työskenteleville ammattilaisille ja organisaatioille.
- Toiminnan tavoitteena on edistää mielenterveyspalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta ja myös sitä kautta lisätä pakolaistaustaisten ihmisten mielenterveyttä.
- THL toimii osaamiskeskuksen valtakunnallisena koordinaattorina.
- Menneillään olevan kolmannen hankevaiheen yhtenä tavoitteena on jakaa PALOMA-materiaalien tietoa käytäntöön.

ARJEN APU –Vapaaehtoisten koulutus

- maahanmuuttajille arjen avuksi ja mielen hyvinvoinnin tueksi
- lisätä kulttuurisensitiivistä tietämystä ja ymmärrystä vapaaehtoistyössä
- vapaaehtoistoimintaa järjestäville toimijoille
- vapaaehtoinen voi toimia maahanmuuttajien apuna ja tukena arjen asioiden hoitamisessa esimerkiksi eri viranomaisstahojen luona
- asioiden sujuvalla hoitumisella ja saadulla avulla on merkitys mielen hyvinvointiin ja kotoutumiseen

VAPAAEHTOISTOIMINNAN MÄÄRITTÄMINEN JA KESKEISET TEHTÄVÄT

- kaikilla on oikeus osallistua vapaaehtoistyöhön eli yksittäisten ihmisten tai yhteisöjen hyväksi tehtävään vastikkeettomaan työhön
- vapaaehtoistyön järjestäjä voi olla esimerkiksi rekisteröity yhdistys, kunta, valtio, yritys tai muu yhteisö
- vapaaehtoistyön järjestäjällä on oikeus määritellä, millaista osaamista tehtävään valittavalta edellytetään
 - vapaaehtoistyön järjestäjä ei saa tekijöitä valitessaan syrjiä ketään esimerkiksi iän, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, uskonnon, alkuperän tai kansalaisuuden perusteella
- osa järjestäjistä edellyttää täysi-ikäisyyttä
- vapaaehtoistyö on lähtökohtaisesti palkatonta ja vastikkeetonta

VAPAAEHTOISTOIMINNAN MÄÄRITTÄMINEN JA KESKEISET TEHTÄVÄT

- vapaaehtoisten tekemä työ ei saa olla vaarallista, eikä se saa uhata tekijänsä terveyttä tai hyvinvointia
- työn määrän tulee olla kohtuullinen ja työtehtävien sellaisia, että ne soveltuvat vapaaehtoisille
- alle 18-vuotiaiden työn on oltava kevyttä
- vapaaehtoistyöllä ei tule korvata sellaista työtä, joka tulee tehdä tavanomaiseen tapaan työsuhteessa tai ammattiharjoittajana

VAPAAEHTOISTYÖ KÄYTÄNNÖSSÄ

Vapaaehtoistyötä ohjaava lainsäädäntö

- lainsäädäntö on vapaaehtoistyöntekijän kannalta erittäin sirpaleinen ja vaikeasti hahmotettava
- Suomeen tarvittaisiin vapaaehtoistoiminnan laki, jotta tilanne selkiytyisi
- vapaaehtoistyön arvostus on kasvanut ja sen merkitys kansalaistoiminnan kivijalkana ymmärretään huomattavasti aiempaa paremmin
- oikeusministeriön demokraatioosastolla on valtioneuvoston tasolla koordinaatiovastuu vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä

VAPAAEHTOISENA TOIMIMINEN

Mitä on vapaaehtoisena oleminen?

- kaikki vapaaehtoistyöt eivät välttämättä sovi jokaiselle
- millaisia tehtäviä on tarjolla ja mitkä voisivat sopia juuri Sinulle
- pohdi ja määrittele, minkä verran voit käyttää aikaa vapaaehtoistyöhön
- määrittele kiinnostuksen kohteesi, osaamisesi ja myös rajoitteesi mahdollisimman täsmällisesti vapaaehtoistyön järjestäjälle
- käy motiivikeskustelu itsesi kanssa
 - vapaaehtoisen oma elämäntilanne on tasainen, vaikeista asioista ja elämäntilanteista on selvitty
 - auttaja on itse harmoniassa itsensä ja ympäristönsä kanssa

VAPAAEHTOISENA TOIMIMINEN

- vapaaehtoistyö ei ole työsuhde, mutta se edellyttää vastuunottoa niin kuin mikä tahansa työ
- vapaaehtoisena sitoudut tekemään tehtävässä parhaasi
- mikäli työ ei syystä tai toisesta onnistu, olet vapaa lopettamaan työskentelyn
- selvitä ennen työn aloittamista, mihin sitoudut ja millaiset toimintatavat ongelmatilanteissa on
- järjestäjällä on velvollisuus perehdyttää vapaaehtoiset työtehtäviin

VAPAAEHTOISENA TOIMIMINEN

- vapaaehtoistyössä ei ole kyse ystävyysuhteesta
 - ei lainata rahaa
 - fyysinen ja psyykinen ”turvaväli” tärkeää tiedostaa
 - ei ole vertaistoimintaa
- ennakkoluulot: ihminen huomioitava kokonaisuutena
- kuuntelemisen ja läsnäolon tärkeys
- kyky rajata; raamit luovat puitteet vapaaehtoistyölle
- ei oleteta, ei neuvota

VAPAAEHTOISENA TOIMIMINEN

Kohtaaminen

- miten kohtaan eri kulttuuritaustasta tulevan ihmisen
- millainen on oma sisäinen arvomaailmani
 - arvostava kohtaaminen
 - kuuntelun taito, empatia, läsnäolo
 - esteet hyvään kohtamiseen; kohtaamisen sudenkuopat

Kulttuurisensitiivinen työote vapaaehtoistyössä

Viisi mielen hyvinvointia tukevaa työntekemisen filosofiaa, jotka koskevat kaikkia ammattilaisia ja ihmissuhdetyötä tekeviä

1. Mielen hyvinvointia edistävä työote
 - mielen hyvinvoinnin edistäminen on kaikkien asia
 - mitä mielen hyvinvointi on:
 - merkityksellinen kokemus itsestämme, elämästämme ja maailmastamme
 - elämän hallinnan tunne
 - ollaan hyviä sellaisina kuin olemme; riittäviä, kelpaavia
 - turvallinen olo; voimme vaikuttaa elämäämme vaikuttaviin asioihin
 - mielen hyvinvoinnin tukeminen jokaisessa kohtaamisessa, jokaisessa vuorovaikutussuhteessa, kaikki tuetaan toistemme mielenterveyttä
 - vastuu toimia vuorovaikutussuhteessa siten, että tuotamme hyvää kokemusta kohtaamillemme ihmisille heistä itsestään

Kulttuurisensitiivinen työote vapaaehtoistyössä

2. Kotouttamista tukeva työote

- missä tahansa roolissa me toimimme, meillä on mahdollisuus toimia kotouttamista edistävasti
- mitä kotouttamista edistävä toiminta on?
 - saamme kohtaamamme henkilön tuntemaan itsensä tervetulleeksi, hänellä on paikka täällä
 - hänen ei tarvitse kokea ulkopuolisuutta tai vääränlaisuutta
 - tällöin jokainen tekemämme toimi näille henkilöille on kotouttamista edistävä toimi
 - omalla toiminnallamme olemme ikkuna suomalaisuuteen sekä suomalaiseen järjestelmään ja yhteiskuntaan, johon voimme kutsua liittymään

Kulttuurisensitiivinen työote vapaaehtoistyössä

3. Kulttuurisensitiivinen työote

- kulttuurinen kompetenssi; kulttuurinen osaaminen (ei tarkoita sitä, että tiedetään paljon erilaisista kulttuureista)
- olennaista on tiedostaa, että me olemme kasvaneet tietynlaisessa kulttuurissa ja tietystä ympäristössä, joka on ohjannut meidän arvomaailmaamme, uskomusjärjestelmäämme, moraalikäsitteitämme, tapojamme ja tottumuksiamme
 - miten ne ovat kehittyneet ja miten ne ohjaavat meidän toimintaamme; mikä on tavallista, mikä on outoa?
- omien taustojen hahmottaminen objektiivisesti auttaa ymmärtämään, että me kaikki olemme omien kontekstiemme ja kulttuuriemme kasvatteja
- me voimme kohdata toinen ihminen hyväksyen erilaisuudet

Kulttuurisensitiivinen työote vapaaehtoistyössä

- kulttuurisen kompetenssin eli osaamisen käsite tarkoittaa kaikista kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kunnioittamista sekä syrjimättömän ilmapiirin rakentamista ja vaalimista yhteiskunnassa.
- se tarkoittaa myös palveluiden järjestämistä, saatavuutta ja saavutettavuutta niin, että eri taustoista tulevien ihmisten erilaiset tarpeet otetaan huomioon.
- ammattilaisten kulttuurinen kompetenssi muodostuu kulttuurisesta tiedostamisesta, tuntemuksesta, taidoista, kohtaamisesta ja motivaatiosta, jossa omia kulttuurisia tottumuksia ja arvoja peilataan toisten kulttuurien tottumuksiin ja arvoihin.

Kulttuurisensitiivinen työote vapaaehtoistyössä

- kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa, että kohdatessamme toinen ihminen, osaamme toimia kulttuurisesta kompetenssista käsin
 - pystymme arvostamaan ja kunnioittamaan toista, ilman erilaisuuden taakkaa ymmärrämme, että kulttuurien sisällä on monenlaisia yksilöitä ja me olemme kiinnostuneita yksilöistä
- kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa ammattilaisen kulttuurisesti kunnioittavia vuorovaikutustaitoja ja arvostavaa sekä sanallista että sanatonta kohtaamista ja viestintää ammattilaisen ja asiakkaan välillä niin, että kummallakin osapuolella on oikeus oman kulttuurinsa ilmaisuun ja sen kanssa hyväksytyksi ja kuulluksi tulemiseen.
- kulttuurisensitiivisyys on halua, kykyä ja herkkyyttä ymmärtää eri taustoista tulevaa ihmistä. Kulttuurisensitiiviset palvelut eivät tarkoita erillispalveluita kaikille kohderyhmille, vaan palveluita, jotka pystyvät joustamaan erilaisten asiakkaiden tarpeisiin.
- maahan muuttaneet ihmiset saattavat tarvita palveluissa tavanomaista kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa, pitkäaikaista ja suunnitelmallista tukea sekä totuttua enemmän ohjausta.

Kulttuurisensitiivinen työote vapaaehtoistyössä

4. Joustava ja kokonaisvaltainen työote

- vahva tapa huomioida yksilön yksilöllinen tilanne
- moniammatillinen toiminta
- ohjauksen antaminen
- ihmisen kokonaisvaltainen huomiointi ja joustava toiminta
- yleinen arvo ja pyrkimys, korostuu pakolaistyössä (esim. tulkkiaivusteinen toiminta)

5. Syrjimättömyyttä ja yhdenvertaisuutta edistävä työote

- jokainen saa tarvitsemansa määrän esimerkiksi palvelua ja hoitoa, jotta lopputulos olisi yhdenvertainen
- pystymme antamaan eri määrän (esim. palvelua, hoitoa) eri ihmisille
- voimme toimia epäsuorasti syrjivästi, emme tiedosta syrjivämme
- tärkeää tutkiskella itseä ja tiedostaa millä tavalla toimii

Kulttuuritaustan lisäksi jokainen meistä on yksilö, jolla on omat henkilökohtaiset tarpeet.

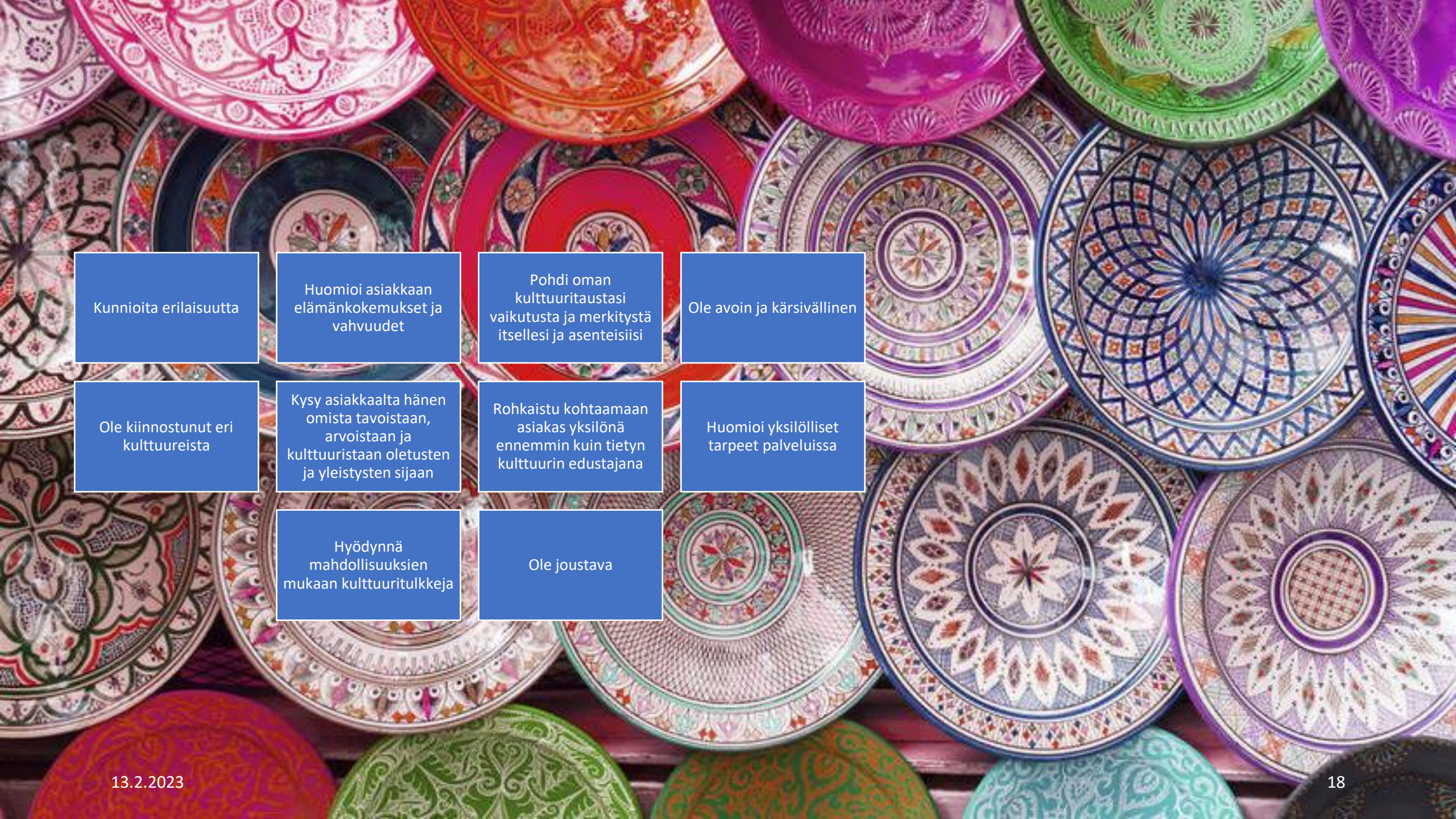
Asiakas on nähtävä lähtökohtaisesti yksilönä stereotyyppien sijaan.

Asiakastapaamisiin tulee mahdollisuuksien mukaan varata tavallista enemmän aikaa etenkin, jos asiakas osaa heikosti suomea ja tuntee huonosti suomalaista palvelujärjestelmää.

Kulttuurisensitiivisyys on ammattilaisen työskentelyotteen lisäksi palveluiden järjestämisen tapa.

Kohdennettu viestintä ja yksilöllinen palveluohjaus tukevat palvelujen sekä palvelujen saatavuutta että vaikuttavuutta.

Kulttuurisensitiivisen työtöteen kehittäminen auttaa toimimaan monikulttuurisen työyhteisön jäsenenä sekä ammattilaisena asiakkaan kohtaamisessa.

Kunnioita erilaisuutta

Huomioi asiakkaan
elämäkokemukset ja
vahvuudet

Pohdi oman
kulttuuritaustasi
vaikutusta ja merkitystä
itsellesi ja asenteisiisi

Ole avoin ja kärsivällinen

Ole kiinnostunut eri
kulttuureista

Kysy asiakkaalta hänen
omista tavoistaan,
arvoistaan ja
kulttuuristaan oletusten
ja yleistysten sijaan

Rohkaistu kohtaamaan
asiakas yksilönä
enemmän kuin tietyn
kulttuurin edustajana

Huomioi yksilölliset
tarpeet palveluissa

Hyödynnä
mahdollisuuksien
mukaan kulttuuritulkkeja

Ole joustava

Yhteinen kieli löytyy tulkin avulla

Ennen tulkkausta

Tilataan tulkki aina kun asiakkaan kanssa ei ole yhteistä kieltä.

Tutustutaan tulkkivälitteiseen työskentelyyn ja oman organisaation tulkinvarauskäytäntöihin.

Suositaan ammatti- ja yliopistotutkinnon suorittaneita tulkkeja.

Toteutetaan mahdollisuuksien mukaan asiakkaan toiveita tulkista.

Varataan kaksinkertainen aika tapaamiseen.

Suositaan mielenterveysasioissa läsnäolotulkkausta.

Tulkkaustilanteessa

Käytän lyhyitä puheenvuoroja.

Puhun suoraan asiakkaalle.

Tulkkina minulla on salassapito- ja vaitiolovelvollisuus.

Tulkki on mukana minua varten, että ymmärrän ammattilaista ja hän minua.

Ammattilainen, muista kertoa asiakkaalle tulkin rooli

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

www.thl.fi/monet

TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO

European unionin tuella

Lähteet

Castaneda, Anu E.; Mäki-Opas, Johanna; Jokela, Satu; Kivi, Nina; Lähteenmäki, Minna; Miettinen, Tanja; Nieminen, Satu; Santalahti, Päivi. 2018. Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa: PALOMA-käsikirja. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-100-3>.

Nurmi, Marjo. Mieli ry. 2022. Teams-neuvottelu vapaaehtoistyöstä. 21.3.2022 ja 9.5.2022.

Sademies J. & Kostainen A. Vapaaehtoistyöhön liittyvät lait Suomessa. 2013. Vapaaehtoistyöhanke VETY. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy. https://www.kierratyskeskus.fi/files/7635/Vapaaehtoistyohon_liittyvat_lait_suomessa_VETY_verkko.pdf.

Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu- kaikki käy. Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. 2015. Valtiovarainministeriön raportti – 39/2015. www.vm.fi/julkaisut.

Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. 2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. www.thl.fi/monet.

Yhteystiedot

Kaisa-Johanna Yli-Tokola

asiantuntija

Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö sr

PALOMA-osaamiskeskus

PALOMA-osaamiskeskus – tukea
pakolaistaustaisten mielenterveystyöhön - THL

Mielenterveyttä maahantuloon – videosarja
pakolaiselle - THL

Johanna Anttila

Asiantuntija

Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö sr

PALOMA-osaamiskeskus

PALOMA-osaamiskeskus – tukea pakolaistaustaisten
mielenterveystyöhön - THL

Mielenterveyttä maahantuloon – videosarja
pakolaiselle - THL

TURVAPAIKKA-
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO
Euroopan unionin tuella

